

Zgodnie z nadrzędnymi zasadami oraz priorytetami przyjętymi w założeniach do systemu pieczy zastępczej, które znalazły swój wyraz w konkretnych zapisach ustawy o pomocy społecznej, na przestrzeni tak długiego czasu powinna zarysować się korzystna tendencja wzrostu powrotów dzieci z domów dziecka do rodzin naturalnych, zwiększenia liczby dzieci kierowanych do adopcji oraz przechodzących do rodzinnych form opieki (rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych).

Powroty do rodzin naturalnych. W roku 2000 z ogólnej liczby 9016 wychowanków, którzy z różnych przyczyn opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze, do rodzin naturalnych powróciło 2580 osób, co stanowiło 28,6% ogólnej liczby wychowanków opuszczających placówki. W kolejnych latach wskaźnik ten kształtował się różnie – w latach 2002, 2003 i 2007 wzrósł w porównaniu do 2000 r. i wynosił odpowiednio: 33,7%, 30,2% oraz 28,9%. W pozostałych latach wskaźnik ten spadał i wynosił: w 2001 r. – 24,6%, w 2004 r. – 28,2%, w 2005 r. – 25,6%, w 2006 r. – 27,0%, zaś w 2008 r. do rodzin naturalnych powróciło 2364, co stanowiło tylko 20,6% ogółu wychowanków opuszczających placówki.

Na przestrzeni lat 2000–2008, porównując zjawisko rok do roku, mieliśmy cztery lata wzrostu: 2002 r., 2005 r., 2006 r., 2007 r. i cztery lata spadku liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych: 2001 r., 2003 r., 2004 r., 2008 r. Badanie dynamiki zjawiska świadczy o tym, że brak jest stałej tendencji wzrostu liczby dzieci powracających z placówek do rodzin własnych. Do podobnego wniosku upoważnia zarówno analiza liczb bezwzględnych, jak i wskaźnika procentowego liczby dzieci powracających do rodzin naturalnych.

Powyższe dane dowodzą, że liczba dzieci powracających z domów dziecka do rodzin naturalnych na przestrzeni całej dekady nie wzrosła. Rodzi to pewien dysonans i stoi w sprzeczności z deklarowanym w ustawie o pomocy społecznej prawem dziecka – w przypadku umieszczenia w pieczy zastępczej – powrotu do rodziny naturalnej:

„całodobowy pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej”²⁰. Oczywiście jest, że przyczyn tych niekorzystnych zjawisk należy szukać drogą pogłębionych analiz jakościowych, które wykraczają poza zakres niniejszego opracowania.

Analiza statystyczna zjawiska opuszczania placówek opiekuńczo-wychowawczych z innych przyczyn, takich jak: przeniesienie do rodziny zastępczej, umieszczenie w rodzinnym domu dziecka, przysposobienie czy kategorii „inne”, w stosunku do ogólnej liczby wychowanków wskazuje na pewną dynamikę wzrostu.

Z domów dziecka do rodzin zastępczych. Liczba dzieci przenoszonych do rodzin zastępczych systematycznie rosła – z 454 w roku 2000 do 1021 w roku 2006, by po dwóch latach niewielkiego spadku wynieść 948 dzieci w 2008 roku. To ponad dwukrotny wzrost liczby dzieci trafiających z domów dziecka do rodzin zastępczych. Procentowy wskaźnik liczby dzieci przenoszonych do rodzin zastępczych w stosunku do ogółu dzieci opuszczających w danym roku placówki opiekuńczo-wychowawcze wynosił: w 2000 r. – 5%, 2001 r. – 6,5%, 2002 r. – 8,1%, 2003 r. – 8,7%, 2004 r. – 9,1%, 2005 r. – 9,6%, 2006 r. – 9,3%, 2007 r. – 9,3%, 2008 r. – 8,3%. Badanie dynamiki zjawiska wskazuje na stały wzrost liczby dzieci trafiających do rodzin zastępczych – stały wzrost na przestrzeni lat 2000–2006 i niewielki spadek w latach 2007–2008. Jednak dzieci z domów dziecka stanowiły przez cały badany okres niewielki odsetek liczby dzieci znajdujących się w rodzinach zastępczych. W roku 2000 na ogólną liczbę 40 650 dzieci przebywających w rodzinach zastępczych (na mocy postanowienia sądu) z domów dziecka trafiło tam 454 dzieci, co stanowiło ok. 1,1% ogółu. W roku 2008 z domów dziecka do rodzin zastępczych trafiło 948 dzieci – co stanowiło 2,1% ogółu (45 150).

²⁰ Art. 80 ust. 7 ustawy o pomocy społecznej.